QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 10 ta' Diċembru, 2024.

Numru 9

Rikors numru 44/2020/4 BS

SSL Scaffolding Limited

v.

Victor Bigeni u V. Bigeni Co. Limited

Il-Qorti:

1. Din hi kawża għall-ħlas ta' użu ta' pont tal-ħaddiema. Il-partijiet ftehmu dwar il-ħlas għal dan l-użu sal-aħħar tas-sena 2018. Fil-fatt iżżarma fil-bidu tas-sena 2020. Il-konvenuti jsostnu li ma' tmiem is-sena 2018 talbu lill-attriċi tneħħi l-pont iżda din ħallietu hemm; l-uffiċjali tal-attriċi jiċħdu dan u jisħqu li għall-kuntrarju, kienu l-konvenuti li talbu li ma

jiżżarmax. Iċ-ċirkostanza mhux tas-soltu, la bejn negozjanti u lanqas fiż-żminijiet tal-lum, hi li ma sar l-ebda ftehim bil-miktub dwar l-użu tal-pont matul is-sena 2019; u l-allegati talbiet rispettivi saru bil-fomm; l-iktar bit-telefon; ma ntużat l-ebda posta elettronika; ebda messaġġ bil-mowbajl. Għalhekk l-Ewwel Qorti ġiet iffaċċjata bil-qagħda tassew diffiċli ta' żewġ verżjonijiet kontrastanti, konsistenti litteralment f'kelma verbali kontra l-oħra. Jekk qatt kien hawn każ klassiku li japplika għalih il-proverbju Latin: *verba volant, scripta manet,* huwa dan.

2. L-attriċi, wara li ppremettiet illi:

> "(1) Hija tipprovdi servizzi relatati ma' *scaffolding*, fosthom kiri, armar, żarmar, u servizzi anċillari ohrajn;
>
> (2) Fl-2018, il-konvenut Victor Bigeni kien avvicina lill-kumpannija attriċi u talab is-servizzi taghha in konnessjoni ma' lukanda li huwa kien qieghed jizviluppa gewwa Marsalforn, Ghawdex;
>
> (3) Sussegwentement, il-kontendenti kienu ftehmu li l-kumpannija attrici kellha tarma l-iscaffolding illi kien hemm bzonn ghal dan il- progett, u thallieh installat sal-31 ta' Dicembru 2018, u dan ghall- prezz ta' tlettax- il Ewro (€13.00) ghal kull metru kwadru, eskluza t- taxxa fuq il-valur mizjud relattiva;
>
> (4) Il-kumpannija attrici armat total ta' elfejn tlett mija u erbgha u ghoxrin punt erbgha tmienja (2324.48) metri kwadri, u ghalhekk l-ammont dovut mill-konvenut Victor Bigeni lill-istess kumpannija attrici kien ta' hamsa u tletin elf sitt mija u sebgha u hamsin Ewro u tnejn u hamsin centezmu (€ 35,657.52), inkluza t- taxxa fuq il-valur mizjud relattiva;
>
> (5) Minkejja li l-konvenut Victor Bigeni ghamel numru ta' pagamenti akkont tal-imsemmi ammont ta' € 35,657.52, huwa naqas milli jhallas il-bilanc ta' sebat elef sebgha mija u sebgha u hamsin Ewro u disgha u sebghin centezmu (€ 7,757.79), u dan kif ser jirrizulta ulterjorment waqt it-trattazzjoni tal-kawza;
>
> (6) Il-konvenut Victor Bigeni baqa' jaghmel uzu mill-iscaffolding tal-kumpannija attrici ghal sena shiha oltre t-terminu mifthiem, ossija baqa'

jaghmel uzu mill-istess scaffolding minn tal- anqas sal-31 ta' Dicembru 2019, tant illi kien biss f'Jannar 2020 li huwa lesta mix-xogholijiet relattivi u talab lill-kumpannija attrici sabiex tmur izzarma l-istess scaffolding;

(7) Konsegwentement, il-konvenut Victor Bigeni huwa obbligat ihallas ghall-kiri tal-istess scaffolding ghall-perjodu ta' bejn l-1 ta' Jannar 2019 u l-31 ta' Dicembru 2019, liema kiri jammonta ghal hamsa u tletin elf sitt mija u sebgha u hamsin Ewro u tnejn u hamsin centezmu (€ 35,657.52), inkluza t-taxxa fuq il-valur mizjud relattiva, u dan kif ser jirrizulta ulterjorment waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

(8) Wara li l-kumpannija attrici interpellat lill-konvenut Victor Bigeni sabiex ihallas l-ammonti hawn fuq imsemmija ta' € 7,757.79 u € 35,657.52, huwa nforma lill-kumpannija attrici, ghall-ewwel darba, illi s-servizzi taghha kienu gew ipprestati fuq l-inkarigu u ghall- beneficcju tal-kumpannija konvenuta V. Bigeni Co. Limited li, skond l-istess konvenut Victor Bigeni, hija wkoll il-proprjetarja tal-lukanda in kwistjoni gewwa Marsalforn;

(9) Qabel talbet il-hlas tal-ammonti hawn fuq imsemmija, l- kumpannija attrici dejjem kienet innegozjat mal-konvenut Victor Bigeni f'ismu personali, u qatt ma kienet giet informata mill-konvenut Victor Bigeni illi s-servizzi taghha kienu qieghdin jigu pprestati fuq l- inkarigu u ghall-beneficcju tal-kumpannija konvenuta V. Bigeni Co. Limited;

(10) Minkejja dan, mill-mument li l-kumpannija attrici talbet il-hlas tal-ammonti msemmija, kienet il-kumpannija konvenuta V. Bigeni Co. Limited li wiegbet u li nvolviet ruhha fit-trattattivi li, dak iz-zmien, kienu intizi li jwasslu ghal transazzjoni, liema transazzjoni madanakollu baqghet ma sehhitx;

XI. ILLI minkejja li l-konvenut Victor Bigeni gie interpellat permezz ta' ittra legali tat-13 ta' Frar 2020 (DOK: A), sabiex ihallas, lill- kumpannija attrici, il-bilanc kumplessiv imsemmi ta' €43,415.31, u minkejja li, sussegwentement, giet skambjata korrispondenza estensiva bejn il-kontendenti kollha - inkluz, ghalhekk, il-kumpannija konvenuta V. Bigeni Co. Limited dwar tali hlas, l-istess konvenuti baqghu inadempjenti minghajr ebda raguni valida fil-ligi."

3. Talbet lill-Qorti sabiex:

"(1) Tiddikjara illi l-konvenuti, flimkien u solidalment bejniethom, jew min minnhom, huma debituri tal-kumpannija attrici fis-somma ta' tlieta u erbghin elf erbgha mija u hmistax-il Ewro u wiehed u tletin centezmu (€ 43,415.31), jew kwalsiasi somma ohra verjuri, rapprezentanti l-bilanc tal-prezz ta' kiri u ta' servizzi ta' scaffolding li gew rezi mill-kumpannija attrici fuq l-inkarigu u ghall-beneficcju tal-istess konvenuti jew ta' min minnhom;
(2) Tikkundanna lill-konvenuti, flimkien u solidalment bejniethom, jew min

minnhom, sabiex ihallsu, lill-kumpannija attrici, s-somma ta' tlieta u erbghin elf erbgha mija u hmistax-il Ewro u wiehed u tletin centezmu (€ 43,415.31), jew kwalsiasi somma ohra verjuri.”

4. Il-konvenuti eċċepew illi:

“1. Illi l-konvenut Victor Bigeni proprio mhux il-legittimu kontradittur u ghandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju bl-ispejjez kollha kontra l-attrici, u dana anke ghaliex kwalunkwe’ negozju u/jew ftehim li kien hemm kien bejn is-socjeta’ attrici fuq naha u s-socjeta’ konvenuta fuq in-naha l-ohra;

2. Illi fit-tieni lok u minghajr pregudizzju ghall-premess, is-socjeta’ konvenuta qatt ma cahdet illi l-ammont ta' € 7,657.79 kien dovut u offriet l-istess kemm-il darba stante illi dan ma kienx kontestat.

Tant hu hekk illi l-partijiet sa kienu waslu ghal ftehim sabiex dan l-ammont jithallas, bil-bilanc li qed jigi reklamat jibqa' kontestat; liema ftehim baqa' ma giex finalizzat ghal ragunijiet illi taf is-socjeta’ attrici biss u zgur li mhux minhabba xi nuqqas ta' rieda da parti tas-socjeta’ esponenti. Ghalhekk l-istess socjeta’ esponenti ma’ ghandha tbati l-ebda spejjez f'dan ir-rigward. In ogni kaz, u sabiex tezimi ruhha minn kull responsabilita’, l-istess socjeta’ esponenti qed tiddepozita hawn kontestwalment dan l-ammont illi qatt ma kien kontestat taht l-awtorita ta' din l-Onorabbli Qorti;

3. Illi fit-tielet lok u minghajr pregudizzju ghall-premess, ma hemm assolutament l-ebda ammont dovut lis-socjeta’ attrici kif qed tippretendi hi;

4. Illi t-talba attrici, inkluz dik ghall-hlas ta' imghax b'effett mit-13 ta' Frar 2020, hija altrimenti infondata fil-fatt u fid-dritt u dan kif ser jirrizulta dettaljatament fil-mori ta' din il-kawza;

5. Illi mbaghad u b'referenza ghal kull paragrafu tar-rikors guramentat, l-eccipjenti jissottomettu dan li gej:

a. L-ewwel kuntatt li kien hemm bejn il-partijiet kien matul is-sena 2017;

b. L-iscaffolding in kwestjoni seta' jizzarma wara l-31 ta' Dicembru 2018, u l-attrici baqghet ma zarmatx l-istess ghal ragunijiet li taf hi biss. Is- socjeta’ konvenuta kienet sahansitra talbitha taghmel dan;

c. L-ammont reklamat qed jigi kontestat ghall-ahhar;

d. Il-bilanc realment dovut huwa ta' €7,657.79 u mhux ta' €7,757.79 kif reklamat; liema bilanc is-socjeta’ konvenuta dejjem kienet disposta thallas;

e. Ma hemm l-ebda ammont dovut ghal kiri ta' scaffolding matul is-sena 2019 billi l-iscaffolding baqa' ma zzarmax ghal ragunijiet li taf biss is-socjeta’ attrici. Zgur li ma jistax jinghad illi dan ma zzarmax ghax is- socjeta’

konvenuta kellha bzonn l-istess;

f. Is-socjeta’ konvenuta ma hadet l-ebda beneficcju u ma ghamlet l- ebda talba sabiex l-iscaffolding jibqa' armat matul is-sena 2019, anzi bil- kontra;

g. L-esponenti Victor Bigeni *proprio* dejjem kien qed jikkontratta f'isem is-socjeta’ konvenuta u certament li mhux f'ismu personalment;”

5. Permezz ta’ sentenza tas-27 t’Ottubru 2023, il-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri, Sezzjoni Ġenerali ċaħdet it-talbiet attriċi wara li kkunsidrat:

“i. Is-socjeta’ attrici tirrendi servizz ta’ kiri, nstallazzjoni u zarmar ta’ strutturi ta’ scaffolding;

ii. Il-konvenuti jew min minnhom talbu lill-istess socjeta’ attrici sabiex tinstalla struttura ta’ scaffolding f’sit f’Marsalforn, Ghawdex fejn kienu qed imexxu progett ta’ bini ta’ lukanda;

iii. Il-partijiet kontendenti dehru fuq skrittura privata fejn qablu dwar il-metragg ta’ scaffolding installat mis-socjeta’ attrici kif mitlub minnha,41 il-valur bil-metru kwadru li kellu jigi rekat lill-konvenuti jew min minnhom ghall-istess,42 hlas maghmul bil-quddiem,43 data ta’ meta kellu jkun saldat il-bilanc finali, u data sa meta kellu jizzarma l-iscaffolding; 44

iv. Il-partijiet kontendenti qablu ghalhekk – kif jirrizulta ampjament car anke mix-xhieda tar-rapprezentant tas-socjeta’ attrici, tal-konvenut Victor Bigeni, u tal-provi prodotti f-isem is-socjeta’ konvenuta – li l-iscaffolding kellu jigi zarmat sal-ahhar ta’ Dicembru tas-sena 2018.

Hawnhekk, imbaghad, jibda id-dizgwid bejn il-partijiet.

Filwaqt li s-socjeta’ attrici tikkontendi li r-rapprezentant taghha Daniel Montebello gera wara l-konvenut Victor Bigeni sabiex izarma u jigbor l-istruttura tal-iscaffolding entro t-terminu kif miftiehem – u allura sal- ahhar ta’ Dicembru, 2018, bil-konvenut Victor Bigeni dejjem qallu li kienu ghadhom mhux lesti mill-htiega taghhom tal-istess struttura sakemm imbaghad din izzarmat biss fil-bidu tal-2020; il-konvenuti jikkontendu li huma kienu lesti mill-istruttura tal-iscaffolding sal-ahhar tal-2018 kif miftiehem b’dan izda li meta kkumunikaw mas-socjeta’ attrici sabiex l-istess tmur izzarma u tigbor din l-istruttura, din m’ghamlitx hekk b’dejjem qaltilhom li jekk mhux iddejjaqhom kienet ser tingabar aktar tard.
Il-partijiet kontendenti lkoll jghidu li fejn huma kellmu lil xulxin dwar iz-zarmar u gbir tal-istruttura tal-iscaffolding, tali diskors dejjem sar bil- kelma permezz ta’ telefonati b’dan li din il-Qorti m’ghandha ebda prova

dokumentarja dwar min tassew kien qed jghid lil min sabiex tittiehed l-azzjoni ta’ zarmar tal-istruttura.

Hawnhekk din il-Qorti ghandha allura quddiemha kwistjoni ta’ divergenza fix-xhieda ghal-liema raguni, din il-Qorti ser tirreferi ghal gurisprudenza. Il-gurisprudenza nostrana hija ampja u konsistenti f’dan ir-rigward.

Fid-decizjoni moghtija mill-Qorti tal-Appell nhar is-27 ta’ Mejju, 2005 fl-ismijiet Angelo Sant et vs Paul Sant et,45 gie ritenut li meta si tratta ta’ zewg verzjonijiet kontrastanti, il-kaz necessarjament jirriduci ruhu f’wiehed ta’ kredibilita’ u verosimiljanza tal-verzjonijiet moghtija.

Bl-istess mod, fid-decizjoni moghtija mill-Prim’Awla tal-Qorti Civili nhar it-30 ta’ Ottubru, 2003 fl-ismijiet George Bugeja vs Joseph Meilak,46 gie ritenut:

Fil-kamp civili ghal dak li hu apprezzament tal-provi, il-kriterju ma huwiex dak jekk il-gudikant assolutament jemminx l-ispjegazzjonijet forniti lilu, imma jekk dawn l-istess spjegazzjonijiet humiex, fic-cirkostanzi zvarjati tal-hajja, verosimili. Dan fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, sostrat baziku ta’ azzjoni civili, in kwantu huma dawn, flimkien mal-proponderanza tal- provi, generalment bastanti ghall konvinciment. Ghax kif inhu pacifikament akkolt, ic-certezza morali hi ndotta mill-preponderanza tal- probabilitajiet. Dan ghad-differenza ta’ dak li japplika fil-kamp kriminali fejn il-htija trid tirrizulta minghajr ma thalli dubju ragjonevoli.

B’dan li l-Qorti ghandha tara jekk verzjoni wahda ghandhiex teskludi lill-ohra fuq bilanc ta’ probabilitajiet u b’hekk issib rifugju fir-regola in dubio pro reo.

F’dan il-kaz partikolari, din il-Qorti tosserva li l-partijiet kontendenti lkoll stqarru dati f’sens ta’ xhur u snin meta jghidu li l-parti kellmet lill- ohra dwar it-tnehhija u gbir tal-istruttura tal-iscaffolding.

Is-socjeta’ attrici, tramite r-rapprezentant taghha Daniel Montebello, tinsisti li hija kellmet lill-konvenut Victor Bigeni immedjatament malli skada t-terminu miftiehem, ossia fl-ahhar ta’ Dicembru 2018, fejn giet infurmata li l-konvenuti kien ghad kellhom htiega tal-istruttura. Tghid li minn hemm il-quddiem regolarment tkellmet mall-konvenut Victor Bigeni dwar l-istruttura anke peress li kellha bzonnha f’sit iehor, ukoll f’Ghawdex – is-sit tal-Isptar Generali ta’ Ghawdex fejn kienet qed tinbena l-iskola medika Barts.47

Issemmi ghalhekk li hija, tramite r-rapprezentant taghha Montebello, jew il-konvenut Victor Bigeni stess kienu jcemplu lill xulxin dwar dan.

Is-socjeta’ attrici telabora li f’dawn it-telefonati li sehhew f’Marzu, 2019, bidu ta’ Awwissu, 2019, l-ahhar ta’ Awwissu, 2019, bidu ta’ Dicembru, 2019, u finalment f’Jannar 2020; jew hija kienet qed titlob informazzjoni dwar il-progress tax-xoghol tal-konvenuti sabiex tara meta tkun tista

zzarma l-iscaffolding jew Victor Bigeni kien qed jghidilha meta tista tmur izzarma l-istess struttura b'dan li wara, meta tasal id-data suggerita minn Victor Bigeni stess, kienet tigi rinfaccjata b'rikjesta ohra sabiex tigi differita l-istess data stante li x-xoghol ikun ghadu lura.

Is-socjeta' attrici tinsisti li dan baqa' jigri sa' Jannar 2020 fejn effettivament, ghalkemm ukoll saret rikjesta mill-konvenut Victor Bigeni sabiex ma' tizzarmax l-istruttura kollha izda tithalla parti minnha, hija zarmat u gabret l-istess fl-interita' taghha.

Da parti taghhom, il-konvenuti jghidu li huma lestew ghall kollox mil- htiega tal-istruttura sal-ahhar ta' Dicembru, 2018 b'dan li meta raw li s- socjeta' attrici ma' kkomunikatx maghhom sabiex tmur izzarma u tigbor l-istess, huma stennew sa' Marzu 2019 fejn imbaghad ikkomunikaw mas- socjeta' attrici b'din qaltihlom li jekk l-istruttura ma' kienitx qieghda ttellifhom kienet ser tkellimhom hi dwar meta setghet tmur izzarma u tigbor l-istess. Izidu li wara dan, huma baqghu jistennew lis-socjeta' attrici tkellimhom dwar meta kienet sejra izzarma sakemm wasal l-ahhar tas-sena 2019. Jghidu li f'dan l-istadju l-istruttura riduha titnehha peress li kienet ser itellef l-installazzjoni tal-aperturi tal-aluminju ta' barra b'dan li kkomunikaw mas-socjeta' attrici u nsistew sabiex tnehhi l-istruttura minghajr dewmien.

Sabiex jipprovaw dawn it-tezijiet taghhom il-partijiet iressqu biss xhieda viva voce bit-tnejn li huma jaqblu li qatt ma' skambjaw ittri, emails, jew messaggi miktuba dwar dan.

Dan minkejja li l-parti attrici tghid li kienet iddisprata sabiex tigbor l-istruttura ghaliex kellha bzonnha fuq is-sit tal-isptar mentri l-parti konvenuta tghid li kienet fuq ix-xwiek sabiex tizzarma l-istess ghaliex biha fuq il-post kien ser jaqa lura x-xoghol ta' installazzjoni tal-aperturi tal-aluminju ta' barra.

Is-socjeta' attrici tallega wkoll li tul l-2019 il-konvenuti kienu kjarament mhux lesti mill-htiega tal-istruttura. Izzid tghid li dan kien car ghaliex kull meta r-rapprezentant taghha Daniel Montebello kien jghaddi min qrib is-sit tal-konvenuti, li kien jigri ta' spiss peress li kellhom xoghol iehor ghaddej f'Ghawdex, kien jara li x-xoghol tal-konvenuti kien ghadu lura.

Da parti taghhom, il-konvenuti jghidu li l-istruttura helsu ghal kollox mill-htiega taghha fi tmiem l-2018 b'dan li tul l-2019 m'ghamlu ebda uzu minnha minkejja li thalliet fuq il-post.

Bi prova tat-tezi taghhom, il-konvenuti jressqu dikjarazzjoni mahlufa tal-Perti Andrea Bigeni mghonija b'sensiela ta' ritratti li juru l-progress tax-xoghol li ghalih kienet necessarja l-istruttura ossia; ix-xoghol ta' bini u kisi tal-faccati ta' quddiem, genb, u wara tal-binja tal-lukanda.

Is-socjeta' attrici tinsisti li mank il-bini ma' kien ghadu terminat fl-2018 mentri l-konvenuti jghidu li mhux talli kien tlesta l-bini talli sa Dicembru, 2018 kien lest il-kisi kollu kull fejn kien hemm htiega tal-iscaffolding bl-

istess kien beda jsir ukoll fl-ghola sulari – dawk irtirati – tal-binja. Sulari fejn l-iscaffolding ma' kienitx mehtiega ghaliex dawn kienu facilment jintlahqqu mit-terrazzini relattivi.

F'dan il-kaz fejn il-partijiet kontendenti jzommu pozizzjonijiet opposti dwar meta effettivament tlesta x-xoghol tal-konvenuti li ghalih kienet necessarja l-istruttura ta' scaffolding tas-socjeta' attrici, u allura s-socjeta' attrici setghet effettivament tigbor l-istess struttura – bir-rizoluzzjoni ghal tali kwezit twassal ghal rizoluzzjoni dwar il-verosimiljanza tal- allegazzjonijiet ukoll kontrastanti dwar min mill-partijiet kien qed jigri wara min sabiex l-istess sruttura tizzarma u tingabar mis-socjeta' attrici fit-terminu pattwit – bil-konkluzjoni ovvja li fil-kaz il-wiehed ma' tregix il-lanjanza tas-socjeta' attrici li ghandha tithallas ghal-perijodu relattiv ghat-tardivita' mentri fil-kaz l-oppost jista jkun hemm raguni tajba ghal- tali talba; din il-Qorti sejra tistrieh fuq is-sensiela ta' ritratti nkluzi fid- dikjarazzjoni mahlufa tal-Perit Andrea Bigeni li ma' gew bl-ebda mod kontradetti b'success mis-socjeta' attrici.

Id-dikjarazzjoni mahlufa tal-Perit Andrea Bigeni tinsab a fol 156 et seq tal-process.

L-istess hija monita' b'sensiela ta' ritratti cari li juru b'mod konvincenti li sad-29 ta' Dicembru, 2018 ix-xoghol ta' bini u kisi tal-livelli wiehed sa' seba' tal-binja tal-lukanda tal-konvenuti jew minn minnhom tant kien lest li kien addirittura beda jinkesa d-disa' livell tal-istess binja fejn ma' kienx hemm htiega tal-istruttura ta' scaffolding stante li l-istess livell jinsab irtirat u setgha ghalhekk jinhadem mit-terrazzin li jdur dawra mejtmieghu safejn il-binja ssib hajt in komun ma' binja ta' terzi biswieta fejn imbghad ix-xoghol sar mil-bejt tal-istess binja tat-terzi.48

Muri dawn l-istess ritratti, ir-rapprezentant tas-socjeta' attrici, li tul ix-xhieda tieghu ammetta li l-incirata protettiva li tigi nstallata fuq barra tal-istruttura ta' scaffolding taghhom tippermetti vizwali ta' x'qed jigri wara l-istess incirata; qal li skontu dawn ir-ritratti ma' jurux li f'dik id-data – id-29 ta' Dicembru, 2018 – ix-xoghol li ghalih kienet necessarja l- istruttura kien tlesta.

Mistoqsi jghid x' ma' jirrizultax lest minn tali ritratti jsemmi l-aperturi. L-istess aperturi li l-konvenut Victor Bigeni jghid li wasslu sabiex fl- ahhar tal-2019 ghamlu pressjoni fuq is-socjeta' attrici sabiex l-istess tnehhi l-istruttura stante li biha fil-post it-tali aperturi ma' setghux jitwahhlu.

Jirrizulta li huwa minnu li meta f'Jannar, 2020 il-haddiema tas-socjeta' attrici marru jzarmaw l-istruttura, il-konvenut Victor Bigeni talabhom ihallu parti minnha armata, u dan sabiex ikunu jistghu jigi nstallati aperturi partikolari li kienu bhal bibien finta fil-kmamar tal-banju fuq in- naha ta' barra tal-faccata. Dan jghidu Victor Bigeni stess tul ix-xhieda tieghu.

Huwa wkoll minnu li mid-dikjarazzjoni mahlufa tal-Perit Andrea Bigeni stess jirrizulta li kien baqa' porzjon zghir tal-faccata li ghalkemm kienet

diġà miksija bis-siment bazi – dak griz – kien jonqosha l-kisja tal-finitura bajda.

B’dan izda li hemm qbil bejn il-partijiet li minkejja s-suggeriment li sar mil-konvenut Victor Bigeni f’Jannar 2020 sabiex tithalla parti mill-istruttura, din tnehhiet kollha, bl-aperturi finta tal-kmamar tal-banju jirrizulta li gew installati permezz ta’ ingenju – high up – munit b’gagga.

Da parti l-ohra, dwar il-parti zghira fuq il-faccata li kien jonqosha l-kisja finitura din il-Qorti ssib r-raguni ghal dan moghtija mil-Perit Andre Bigeni bhala verosimili u mhux tali li jista jinghad li kien hemm in- necessita li tinzamm l-istruttura tal-iscaffolding f’postha.

Dan partikolarment tenut kont tal-fatt li ghalkemm is-socjeta’ attrici ma’ qablitx dwar liema kienet il-porzjon ta’ l-istruttura li l-konvenut Victor Bigeni talabha li jzomm f’Jannar, 2020,[1] anqas ma’ qajjmet argument li l- istess, il-konvenut Victor Bigeni ried izommha sabiex tinkesa bil-finitura il-parti zghira fuq il-faccata li kien jonqos tinkesa; izda nsistiet li dan riedha ghat-twieqi tal-kmamar tal-banju.

Mill-assjem ta’ dawn il-provi, tirrizulta ghalhekk ferm aktar verosimili l-verzjoni moghtija mill-konvenuti li x-xoghol intrapriz minnhom ghal liema kellhom bzonn l-iscaffolding tas-socjeta’ attrici tlesta sal-ahhar ta’ Dicembru, 2018.

B’dan li anke jekk din il-Qorti tqis li l-istennija tal-konvenuti sabiex ikkomunikaw l-ewwel darba mas-socjeta’ attrici ghal dan il-ghan sa’ Marzu, 2019 tista tidher bhala kemmxejn inopportuna; b’tali stennija ma’ jfissirx li l-konvenuti kien ghadhom mhux lesti mill-bzonn taghhom tal-istruttura. U dan minkejja dak li tallega s-socjeta’ attrici u kif jirrizulta ampjament mir-ritratti ezebiti mad-dikjarazzjoni mahlufa tal-Perit Andrea Bigeni.

Din il-Qorti hija ghalhekk aktar konvinta li tassew is-socjeta’ attrici ma’ kelliex l-ghagla li rreklamat li kellha f’din l-istanza sabiex izzarma u tigbor l-istruttura u tehodha f’xi sit iehor inkluz tal-Isptar Generali ta’ Ghawdex li kien f’idejha.

[1] Ref. ritratt a fol 99 fejn il-kovnenut Victor Bignei mmarka li ried iżomm biss parti vertikali mal-faċċata tal-ġenb sabiex jiġu nstallati sitt itwieqi tal-kmamar tal-banju li parti minnhom kienet fuq barra. Ir-rapprezentant tas-socjeta’ attrici ma’ qabilx li Victor Bignei ried iżomm dik il-parti biss tal-istruttura izda nsista li ried izomm dik il-parti kif kienet iddur mal-faccata ta’ quddiem illi tkopri dan il-prozjon mill-faccata li ghalkemm sal-ahhar tal-2018 jirriżulta miksi bis-siment griz, kien għadu mhux miksi bil-finitura.

Kieku tassew kellha din l-ghagla, is-socjeta' attrici kienet tiehu passi hafna aktar b'sahhithom sabiex tara li tigbor hwejjigha fit-terminu pattwit inkluz, a minimu, l-invijar ta' ittra legali fejn tinforma lil- konvenuti li kienu qed itelfuha xoghol iehor u li kienet ghalhekk qed izommhom responsabbli ghal kwalunkwe' telf taghha. Pass li s-socjeta' attrici ma' haditx.

Dan minghajr ma' l-Qorti tidhol fl-apprezzament tal-allegazzjoni tal-konvenuti li tant is-socjeta' attrici ma' kelliex ghagla li anke sit iehor, ukoll ta' lukanda, ukoll f'Marsalforn, Ghawdex, thalla munit bi scaffolding tas-socjeta' attrici.50[2]

Ghaldaqstant, il-verzjoni tas-socjeta' attrici li hija kienet qed tigri wara l-konvenuti sabiex tigbor hwejjigha minn fuq is-sit taghhom u dawn kienu kull darba qed jghidulha li kellhom bzonn ta' aktar zmien ma' tirrizultax sostanzjata.

Maghdud dan, din il-Qorti ma' tistax issib li n-nuqqas fiz-zarmar u gbir tal-istruttura tal-iscaffolding fit-terminu pattwit jista jigi mputat lill- konvenuti. Issib izda li l-istess kien rizultat ta' nuqqas tas-socjeta' attrici, kemm f'li tiehu passi sabiex tizgura d-drittijiet taghha f'kaz ta' zamma tal-istruttura oltre t-terminu pattwit u kemm f'li tiehu passi sabiex effettivament izzarma u tigbor l-istess fit-terminu pattwit.

B'dan li ghalhekk, din il-Qorti ma' tqisx li l-konvenuti jew min minnhom ghandhom jinsabu li huma debituri tas-socjeta' attrici ghal xi terminu oltre dak pattwit li, fuq accettazzjoni tas-socjeta' attrici nfisha, thallas fl- interita tieghu fil-mori ta' din l-istanza.51

Deciz dan, ma' tibqa ebda raguni l-ghaliex ghandha tigi deciza l-eccezzjoni tal-legittima kontradittorjeta stante li ebda parti konvenuta m'hi ser tinsab li hija debitrici tas-socjeta' attrici."

6. L-attriċi appellat mis-sentenza bl-aggravji li l-Ewwel Qorti:

(1) Għamlet apprezzament żbaljat tal-provi.

(2) Ma ddeċidietx l-eċċezzjoni tal-leġittimu kontradittur.

[2] 50 Ref. ritratt a fol 154.

L-ewwel aggravju.

7. L-Ewwel Qorti għamlet żball manifest meta straħet fuq is-sensiela ta' ritratti esibiti mad-dikjarazzjoni maħlufa tal-Perit Andrea Bigeni li qalet li ma ġewx kontradetti b'suċċess mill-attriċi. Dan għal tliet raġunijiet:

(1) Il-Perit Andrea Bigeni huwa iben il-konvenut Victor Bigeni; hu Perit *ex parte* li għandu interess qawwi li jiddefendi l-pożizzjoni ta' missieru.

(2) Fid-dawl tal-verżjonijiet opposti tal-partijiet, l-Ewwel Qorti ma messhiex straħet fuq il-verżjoni tal-Perit Andrea Bigeni meta rriżultaw fatti li jikkorroboraw il-verżjoni tal-attriċi ferm iktar minn dawk li jikkorroboraw il-verżjoni tal-konvenuti.

(3) X'użu kien qiegħed isir mill-pont huwa rrilevanti.

8. In sostenn tat-tieni raġuni, l-appellanti:

(1) Iċċitat id-depożizzjoni ta' Daniel Montebello.

(2) Irreferiet għall-kuntratt li kellha ma' Barts Medical School biex turi li matul is-sena 2019 kellha bżonn l-armar għal dak il-proġett ġewwa Għawdex stess.

(3) Iċċitat mid-depożizzjoni ta' Victor Bigeni. Irreferiet għall-affermazzjoni ta' Victor Bigeni u l-Perit Andrea Bigeni li l-lukanda kienet għadha mhux lesta sal-ġurnata tal-lum.

(4) Il-konvenuti ma ressqu l-ebda prova oġġettiva bħal posta elettronika jew messaġġ bil-mowbajl li talbu t-tneħħija tal-armar. Diffiċli jitwemmen li ħallewħ hemm bla ma ħadu ħsieb jiddokumentaw it-talba tagħhom li jitneħħa.

(5) Meta l-appellanti marret biex iżżarma l-pont, Victor Bigeni talabha tħalli parti minnu hemm.

(6) Il-konvenuti ma wrewx li ma kellhomx bżonn il-pont matul is-sena 2019. Il-pont mhux meħtieġ għall-kisi tal-faċċata biss. Għall-kuntrarju, kien għad hemm diversi xogħlijiet għaddejjin. Xogħlijiet li skont l-Att dwar l-Awtorità tas-Saħħa u s-Sigurtà fuq il-Post tax-Xogħol u għadd ta' regolamenti relatati max-xogħol ta' kostruzzjoni jesiġu li jkun hemm pont.

9. L-attriċi tissokta, fir-rikors tal-appell tagħha, billi tattakka d-domanda retorika tal-Ewwel Qorti kif jekk l-attriċi kellha tant bżonn tal-armar, ma ħaditx il-passi opportuni biex tieħdu lura għaliex:

(1) Ma setgħetx tieħu l-liġi b'idejha u taqbad u tmur tiġbor ħwejjiġha.

(2) Qatt ma qalet li tilfet xogħol minħabba li ma ħaditx lura l-armar.

10. Din il-Qorti fliet mill-ġdid il-provi in atti. L-Ewwel Qorti, iffaċċjata b'żewġ verżjonijiet kuntrastanti dwar il-għala l-pont tħalla fil-post wara li skada t-terminu tal-kirja tiegħu, konsistenti fil-kelma ta' Daniel Montebello in rappreżentanza tal-attriċi fuq naħa waħda, u l-kelma tal-konvenut Victor Bigeni fuq in-naħa l-oħra, għarblet il-provi ċirkostanzjali kollha mressqin mill-partijiet, tat kwadru tajjeb ta' dawk l-elementi li fuqhom l-ewwel ibbażat il-konvinċiment tagħha kif ukoll ta' l-iter segwit minnha fil-valutazzjoni tal-provi biex waslet għall-konklużjoni tagħha. Mhux minnu l-ilment tal-appellanti li l-Ewwel Qorti xaqilbet il-miżien billi straħet fuq l-affidavit tal-Perit Andrea Bigeni. Li dik il-Qorti sabet determinanti ma kinitx xi verżjoni li ressaq soġġettivament l-istess Perit, imma r-ritratti li ħa l-istess Perit *a tempo vergine* li juru li l-parti l-kbira tax-xogħol ta' tikħil u tibjid tal-faċċati tal-binja kien lest qabel ma skada t-terminu tal-kirja. Ritratti li jipprovdu prattikament l-unika prova oġġettiva li l-Qorti kellha fuq xiex isserraħ. Il-Qorti dehrilha li dan il-fatt jikkorrobora l-verżjoni tal-konvenuti li x-xogħol tlesta fiż-żmien proġettat u li ma kellhomx x'jambu l-armar wara l-iskadenza tal-perjodu tal-kirja. Qieset u rriġettat il-provi indizjarji li ressqet l-attriċi, fosthom il-fatt li Victor Bigeni talab li jitħalla parti żgħira mill-armar meta l-attriċi marret iżżarmaħ fis-sena 2020. Din il-

Qorti taqbel mar-raġunament tal-Ewwel Qorti u ma ssib xejn fl-ilmenti tal-appellanti li jġiegħluha tiddistakka ruħha minnu. B'mod partikolari, xejn ma jikkonvinċiha l-argument tal-appellant li l-armar kien hemm bżonnu mhux biss għat-tikħil tal-faċċata, iżda wkoll għat-twaħħil tal-aperturi u biex ikun hemm konformità mal-liġi li tirregola l-kostruzzjoni. Min-naħa l-oħra, issib ferm konvinċenti l-argument tal-Ewwel Qorti li wieħed raġonevolment jistenna li s-soċjetà attriċi kienet tieħu passi ħafna aktar b'saħħithom sabiex tara li tiġbor ħwejjiġha fit-terminu pattwit inkluż, għall-inqas, li tibgħat ittra legali biex tinforma lill-konvenuti li kienu qed itellfuha xogħol ieħor u li kienet għalhekk qed iżżommhom responsabbli għal kwalunkwe telf tagħha. Pass li s-soċjetà attriċi ma' ħaditx. Din il-Qorti żżid tgħid li mhux minn ewl id-dinja – speċjalment id-dinja tan-negozju - li l-attriċi ħalliet l-armar fil-pussess tal-konvenuti għal sena sħiħa fuq talba tal-konvenuti mingħajr ma ftiehmet dwar ħlas u kundizzjonijiet oħra.

11. L-ewwel aggravju huwa għalhekk miċħud.

12. Billi l-ewwel aggravji ġie miċħud, m'hemmx għalfejn jiġi kkunsidrat it-tieni aggravju.

Decide

13. Għal dawn il-motivi din il-Qorti qiegħda tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata. Spejjeż tal-Ewwel Istanza kif deċiżi mill-Ewwel Qorti; dawk tal-appell a karigu tal-appellanti.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Robert G. Mangion Imħallef	Grazio Mercieca Imħallef

Deputat Reġistratur
jb